

LARIN PARASKEN EPIIKAN METRIIKASTA

TUTKIMUKSEN AIHE JA AINEISTO

Kalevalamittainen epiikka on todellisuudessa ollut ainoastaan laulettua, mutta sen kerääjät ovat enimmäkseen olleet kiinnostuneita vain laulujen sanoista. Melodiat on jätetty merkitsemättä, ja muistiinmerkitsemisen helpottamiseksi laulajia on pyydetty sanelemaan runonsa. Tällöin näiden kieliasu on tavallisesti lähentynyt puhuttuja murteita, vaikka lauletuissa versioissa olisikin säilynyt puhutusta kielestä jo kadonneita piirteitä. Näin syntyneitä saneltuja versioitakin talletettaessa on usein täytynyt käyttää pikakirjoitusta tai muita lyhennystapoja, kuten toistuvien säkeiden sanojen merkitsemistä pelkillä alkukirjaimilla, jotka vasta runoja puhtaaksi kirjoitettaessa tai julkaishtaessa on palautettu normaaliksi tekstiksi, kerääjien ja julkaisijoiden vaihtelevan murteen- ja runontuntemuksen vuoksi milloin paremmalla, milloin huonommalla menestyksellä.

Kvantitatiivisia selvityksiä kalevalamittaisten kansanrunojen metriikasta on tehty verraten vähän. Kuusen (1949) ja Sadeniemen (1951) jo klassiseksi luonnehdittavien tutkimusten jälkeen suomalais-karjalaista runostoa ovat tästä näkökulmasta tarkastelleet ainoastaan Leskinen ja Särkkä (1985: 48–53). Valtaosa runomuistiinpanoista on edellä kuvatuista syistä kielellisesti siksi epäluotettavia, ettei kielitieteellisten eikä varsinkaan tilastollisten tutkimusten tekoon ole ollut aihettakaan. Suomen Kulttuurirahaston rahoittaman Larin Parasken epiikan kielellistä variaatiota käsittelevän tutkimukseni osana olen kuitenkin katsonut aiheelliseksi tutkia hieman runojen metriikkaakin, koska tarkastelemani Boreniuksen ja Neoviuksen tallentama, suurimmaksi osaksi SKVR:ssa julkaistu aines on riittävän tarkkaa metristenkin päätelmien tekoon, kunhan julkaistuja tekstejä on kriittisesti verrattu alkuperäisiin käsikirjoituksiin.

Tutkimukseni korpuksena on 20 sekä Boreniuksen että Neoviuksen niin saneltuina kuin laulettuinakin tallentamaa eepistä runoa.¹ Borenius ja hänen innostamana myöhemmin myös Neovius tallensivat Paraskelta runoja sekä laulettuna että sanellussa muodossa oivallettuaan, että nämä versiot eivät suinkaan ole identtisiä. Tarkastelen tässä tutkimuksessa runomittaa laulettujen versioiden pohjalta, koska saneltuina säkeet ovat yleensä lyhenneet kuusi- tai seitsemäntavuisiksi kielen kehityksessä tapahtuneiden kontraktioiden eli supistumien ja loppuheittojen vuoksi. Laulettuina pitemmät muodot ovat säilyneet tai ne on täydennetty runomitan mukaisiksi ylimääräisillä tavunrajoilla, Neoviuksen SKVR V: 3:ssa erityisinä *a*-versioina julkaistussa materiaalissa esimerkiksi

N 157:18 tulkoo tuli punanen tulko'on tuli punanen

täytetävuilla

N 25:1 tuli ukko taivosest tuli ukko taivosesta
N 25:2 sikajaan tappamaan sikajaase tappamaane

tai kokonaisilla täytesanoilla:

N 221:17 käyessäis käskyläissä käyessäis **on** käskyläissä.

Laulettua aineistoa analysoitaessa vältytään siltä loputtomalta normalisoinnilta, joka saneltuihin säkeisiin olisi kohdistettava, ennen kuin niiden runomittaa voisi ryhtyä analysoimaan. Kuusi (1949: 99–106) on laskelmissaan päätyneet käytännön syistä hieman keinotekoisella tavalla toisaalta noteeraamaan, toisaalta jättämään huomiotta eri tavoin kalevalamitan normeja rikkovat säkeet. Sadeniemi (1951: 6–14) on ensin systemaattisesti täydentänyt äänteellisen kehityksen vuoksi vajaiksi jääneet säkeet normaalimittaisiksi, mutta jättänyt sitten hänkin joitain runojen äännerakenteelle ominaisia seikkoja käsittelemättä. Oma analyysini perustuu autenttisempaan runoaineistoon. Tämä on tehnyt runojen todellisen äännekehityksen tarkastelun luotettavammaksi, mutta toisaalta vaikeuttanut tilastollista vertailua aiempiin tutkimuksiin.

Aivan suoraan ei Boreniuksen ja Neoviuksen laulettuna tallentamaa aineistoakaan voi kokonaisuudessaan käyttää metrisen tutkimuksen lähteenä. Boreniuksen aineistoon sisältyy 1417, Neoviuksen aineistoon taas 1309 laulettua katsottavaa säettä. Boreniuksen säkeistä 44 ja Neoviuksen säkeistä 20 on kuitenkin Salmisen pelkistä sanojen alkukirjaimista tai muista lyhenteistä täydentämiä. Tällaisten SKVR:ssa rekonstruoiduilta osiltaan hakasulkeisiin (Neoviuksella pari kertaa tavallisiinkin sulkeisiin) merkittyjen säkeiden sisältö on todennäköisesti korrekti (vrt. kuitenkin Salminen 1944: 433–434), mutta säkeiden mur-

¹ Emo marjaan (Boreniuksen merkitsemänä SKVR V:3 n:o 4, Neoviuksen merkitsemänä mt. n:o 5), Hanhi kadonnut (n:o 8/13), Iso sika (24/25), Kantele (32/34), Kojosenpoika (46/48), Kullervo (Boreniuksen versio julkaisematon, viitteenä n:o 00, Neoviuksen n:o 60), Kultaneidon taonta (69/70), Lauri Lappalainen (83/84), Luomiruno (94/96), Läksin linnaan likaksi (97/98), Marketan runo (100/104), Pontuksen laivaretki (133/134), Saaren neito (146/150), Sisaren turmelus (153/157), Sotaanlähtö (165/171), Sotamiehenotto (176/178), Suka mereen (184/185), Varas koristeet (196/197), Veneenveisto (207/208) ja Viron orja (219/221). Huomattakoon, että olen joutunut tekemään alkuperäiskäsikirjoitusten pohjalta korjauksia etenkin Boreniuksen merkitsemiin SKVR:ssä julkaistuihin säkeisiin; korjatut säkeet on merkitty #:llä. +:lla on puolestaan merkitty säkeet, jotka ovat saneltuun versioon nähden lisiä. Siteeraamissani säkeissä Boreniuksen lyhenteenä on B, Neoviuksen lyhenteenä N. Neoviuksen säenumerot viittaavat yleensä runojen *a*-versioihin.

▷

reasu on parhaimmillaankin vain kopioitu vastaavista kokonaisuudessaan merkityistä säkeistä. Jäljelle jää siis 1373 Boreniuksen ja 1289 Neoviuksen täydellisenä merkitsemää säettä.² — Ennen tämän aineiston tarkempaa esittelyä käyn lyhyesti läpi kalevalamitan perussäännöt.

KALEVALAMITTA

Kalevalamitta on trokeinen laskeva runomitta. Säepituudeltaan tämä mitta on nelipolvis- ta, eli kussakin säkeessä on neljä peräkkäistä nousua ja laskua. Koska trokeessa kukin runojalka on kaksitavuinen, kalevalamittaiset säkeet ovat kahdeksantavuisia.

Kalevalamitassa pitkän pääpainollisen tavun paikka on runojalan nousussa. Seuraavissa Boreniuksen tallentaman, käsikirjoitukseksi jääneen Kullervo-runon säkeissä³ täl- laiset tavut on lihavoitu.

B 00:19 **Unta**/moll ol' / **uhma** / **uutti**
B 00:21 **Ka**ler/val ol / **koira** / **kärttsi**
B 00:22 **söi** heä / **uutin** / **Unta**/molta

Ensimmäisessä runojalassa voi kuitenkin olla myös lyhyt pääpainollinen tavu, kuten keskimmaisessä edellisistä säkeistä.

Lyhyet pääpainolliset tavut sijoittuvat taas — ensimmäisessä runojalassa mahdollisia poikkeuksia lukuun ottamatta — runojalan laskuun, kuten seuraavien esimerkkien liha- voidut muodot osoittavat.

B 00:23 Unta/mo **ä**/hitte/liepi
B 00:24 **Ka**ler/vale / velle/leese
B 00:25 Unta/mo **so**/van **a**/setti
B 00:28 kaik tap/po **Ka**lervan / joukun

B 00:29 jäi yk/si **Ka**lervam / poika

Viimeisistä säkeistä voi huomata, että ensimmäisessä runojalassa voi laskussa olla jälleen poikkeuksellisesti myös pitkä pääpainollinen tavu.

Säkeen pisimmät sanat pyrkivät puolestaan sijoittumaan säkeen loppuun, mitä peri- aatetta kutsutaan viskurilaiksi.

B 00:30 kätky/vie jäi / **liekku**/moane
B 00:31 tuutuu / heän **tu**/taja/moane

Yksitavuisia sanoja ei säkeen lopussa sallita lainkaan. Borenius on tosin merkinnyt säkeenloppuisiakin *o(i)*, *u(i)* -täydenteitä omiksi sanoikseen. Sadeniemi (1951: 13, 72) on tarkastellut näitä ääntämykseltään suffiksaalisina, mikä on omankin aineistoni pohjal- ta realistista.

²Vertailun vuoksi mainittakoon, että Sadeniemen (1951) tarkastelemaan inkeriläisen epiikan jaksoon sisältyy 1220 säettä (mt. 14).

³Runon merkintää on tässä hiukan yhtenäistetty jättämällä huomiotta muun muassa käsikirjoituksessa tavat- tava *Untamo* ~ *Untomo* -vaihtelu.

Ensimmäisen runojalan suurempi vapaus kuvastuu myös siitä, että se voi olla myös ylipitkä, toisin sanoen koostua kolmesta, joskus jopa neljästä tavusta.

B 00:55 **mihin se** / poika / panta/niene

Nämä kalevalamitan peruseriaatteet on luontevinta nähdä tendensseinä, jotka ovat — kuten kielelliset säännöt usein — luonteeltaan stokastisia: toisin sanoen ne ennustavat yleisiä säännönmukaisuuksia, mutta eivät yksittäisiä poikkeuksia. Normeja voidaan rikkoa, ja ne tietysti myös muuttuvat ajan kuluessa. Parasken eepisten runojen metriikassa kalevalamitan peruseriaatteet toteutuvat silti varsin pitkälle. Lyhyiden ja etenkin pitkien tavujen sijoittumista säätelevät laajuussäännöt ovat kuitenkin myöhemmin tarkasteltavista syistä hiukan höllempiä kuin esimerkiksi vienankarjalaisessa epiikassa, sillä Paraskella tavataan tietyissä tapauksissa ensimmäistä runojalkaa kauempana lyhyitä tavuja nousussa ja pitkiä tavuja runojalan laskussa. Ennen näiden tapausten käsittelyä tarkastelen kuitenkin Paraskella tavattavia ylipitkiä säkeitä, joiden rinnalla aineistossa näyttäisi olevan myös pituudeltaan vajaiksi jääviä säkeitä.

YLIPITKÄT JA VAJAAT SÄKEET

Kalevalamitassa ensimmäinen runojalka voi poikkeuksellisesti käsittää kolme tai jopa neljä tavua. Kahdeksantavuisia pitempiä säkeitä on Boreniuksella 39/1373 eli 2,8%⁴, Neoviuksella 42/1289 eli 3,3 %⁵. Nämä ovat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta yhdeksäntavuisia. Esimerkiksi:

B 8:#17 mitä mie / anna / vellol/leini
 B 46:69 jok se on / neito / jouvu/tettu
 B 69:64 kysy kui / kylmäl/tä ki/veltä
 B 153:51 kulta uot / moalta / heimo/kunsin

 N 13:29 peäsi miu / hanho/in pak/koone
 N 34:08 ku viien / kuuen / viikon / päästä
 N 60:6 kuin tuli / haukka / haiko/tellen
 N 104:31 heä läks o/lutta / otta/maane
 N 221:41+ olit / paha / palveli/joille

Ylipitkiksi katsottavat säkeet ovat monessa suhteessa ongelmallisia. Vaikka edelliset ylipitkien säkeiden määrät vaikuttavatkin laajemman vertailuaineiston (Kuusi 1949: 101) valossa realistisilta, säkeiden poikkeuksellinen pituus on yleensä vain jonkin esimerkiksi

⁴ Säkeet **4:5**, 4:24+, 4:#57, 4:76, 8:15, 8:#17, 8:21, 8:24, **8:#62**, 8:#65, 24:7, 24:10, **32:#16**, **32:#43**, **32:#44**, 32:#53, **32:#87**, 32:#104, 46:18, 46:69, 00:14, 00:49, 00:55, 00:63+, 00:78, 69:64, 69:70, 69:76, 100:#30, 153:51, 153:#60, **153:#64**, 153:65, 153:66, 165:8, 165:19, **184:11**, **184:#30** ja **219:30** (säkeet, joihin on oletettu ensimmäistä runojalkaa kauempana sijaitseva ylipitkä runojalka, on tässä ja seuraavassa alaviitteessä lihavoitu).

⁵ Säkeet **5:45**, **5:56**, 13:3, 13:29, 13:39, **13:68**, 13:70, 13:72, 25:13, 34:08, 34:11, 60:6, **60:23**, **60:25**, **60:32**, 60:60, 84:2, 84:22, **84:32**, 84:36, 84:49, 84:61, 84:73, 84:87, 96:#7, 104:3, 104:16, 104:19, 104:31, 150:23+, 157:9, 157:44, 157:49, 157:84, 157:91, **171:7**, 185:40, 197:37, 208:9, 208:13+, 221:26 ja **221:41+**.

loppuheitottomaksi tai täytesanalliseksi merkityn kohdan varassa. Jos merkintä on vähäänkin virheellinen, säe saattaakin olla aivan normaalipituinen (vrt. vaikka viimeistä esimerkkiä, jossa poikkeuksellisesti *li*:lliseksi — eikä *lj*:lliseksi — merkitty muoto *palvelijoille* pakottaa oletamaan kolmannen runojalan ylipitkäksi). Toisaalta myös triftonginen (ja *hopia*, *kallio* -tyyppisten sanojen yhteydessä tietenkin myös diftonginen) ääntämys on saattanut osin palauttaa ylipitkiltä vaikuttavia säkeitä jälleen normaalimittaisiksikin (vrt. Neovius 1893: 30, nootti 20).

Toinen ongelma on juuri ylipitkän runojalan sijainti. Perinteisesti on katsottu vain ensimmäisen runojalan voivan käsittää kolme tai neljä tavua, mutta virolaiset tutkijat ovat osoittaneet, että sikäläisissä kansanrunoissa voi ylipitkä olla myös toinen tai kolmas runojalka (Aavik 1919: 159; Kõrv 1928: 5–7; Anderson 1935: 196–198). Tätä äänitteistäkin kuultavissa olevaa ilmiötä Sadeniemi on (1951: 77–79) todennut tavattavan myös vienalaisissa ja pohjoisinkeriläisissä runoissa. On siis odotuksenmukaista, että myös Paraskella ylipitkä runojalka sijoittuisi osin ensimmäistä runojalkaa edemmäs. Tässä suhteessa vaikeita ovat erityisesti kymmentavuisiksi merkityt säkeet, joita on kummallakin kerääjällä vain muutama, Boreniuksella kolme ja Neoviuksella viisi. Seuraavista esimerkeistä Boreniuksen viimeinen ja Neoviuksen ensimmäinen säe voitaisiin tulkita useammallakin tavalla (muun inkeriläisen epiikan vastaavat säkeet voisivat viitata myös useammitavuisuuteen toiseen runojalkaan); muissa ylipitkäksi voidaan selvemmin olettaa ensimmäinen runojalka.

B 4:24+ jo o tietä/jät va/lehte/lijat
B 8:#65 kupu oli / kullan / kirjuk/keiss oi
B 32:#87 susi sär/ki om / peähäse / suure

N 84:49 Laurin poika / oli / poiku/lainen (myös 61 ja 87)
N 157:44 mikä oli / ilman / kinta/hatta

Vaikka pelkästä tekstistä ei nähtävästi voi kiistattomasti päätellä ylipitkän runojalan sijaintia kehäpäätelmiin sortumatta, olen siis (alaviitteissä 4–5) toisinaan olettanut ylipitkäksi myös toisen runojalan ja joskus kolmannenkin.

Aineistossa on myös vajaiksi jääviä säkeitä. Olen katsonut Boreniuksen aineistossa olevan 9⁶ ja Neoviuksen aineistossa 12 kiistatta vajaaksi jäävää säettä.⁷ Esimerkiksi:

B 153:83 sano emoisellein
B 184:#1 kasvatt emo minnuune

N 48:47 sytytt tuvan tulelle
N 157:85 urosen upottanut
N 171:18 vietiin sana jälest

Tällaiset tapaukset muodostavat kuitenkin vain jäävuoren huipun. Sekä Boreniuksella että Neoviuksella tavataan nimittäin kasapäin säkeitä, joiden olisi katsottava jäävän vajaiksi, ellei niihin oletettaisi yhtä tai joskus useampaakin merkitsemättä jäänyttä tavunraja. Tällaisia säkeitä on muotoryhmittäinkin lueteltavaksi liian paljon — Boreniuksella

⁶ Säkeet 32:#38, 00:15, 100:#20, 153:83, 153:98, 184:#1, 207:30, 207:44 ja 207:45.

⁷ Säkeet 13:16, 34:77, 48:47, 48:57, 48:94, 84:48+, 157:14, 157:43, 157:79, 157:85, 157:90+ ja 171:18.

161 ja Neoviuksellakin 96 — joten tyydyn tässä esittelemään vain ilmiön päälinjat (tulossa olevassa tutkimuksessani asiasta on kokonainen luku).

Molemmat kerääjät ovat pyrkineet merkitsemään laulettuihin versioihin ilmaantuneita ylimääräisiä tavunrajoja erilaisilla diakriittisilla merkeillä, Neovius heittomerkeillä sekä *ë*- ja *ï*-kirjaimilla, Borenius satunnaisemmin vokaalien alisilla kaarilla. Kummatkaan eivät ole kuitenkaan erikseen merkinneet hiatussellisiksi yleiskielessä ja useimmissa murteissa aina vokaaliyhtyminä eikä diftongeina äännettäviä *ia*, *iä* -loppuisia nomineja (esim. *hopi/aista* / *morsi/anta*, B 69:18). Neoviuksen systemaattisemmasta merkinnästä voi kuitenkin suoraan nähdä, että etenkin erilaiset genetiivi-, partitiivi- ja illatiivimuodot, possessiivisuffiksit ja erilaiset finiittiset ja infiniittiset verbimuodot on todella laulettu hiatussellisina:

N 60:#117	karhu pohke ^{en} purasi
N 104:32	toaari ⁱ tavoittamaane
N 197:46	siit meää kirkko'on kukakse
N 13:29	peääsi miu hanho ⁱⁿ pakkoone
N 171:20	vaipui vaipa ^{is} alanen
N 157:107	töitä'an häppi ⁱ meääne
N 157:68	heän män itki ⁱⁿ kottiini
N 157:105	siit heä paina ⁱ pakkoone
N 96:15	munat vierii ^t vetteene
N 48:24	neitoo myy ^ä 'än tuvassa

Vastaavanlaisista muodoista on hiatussellisiksi merkittyjä muotoja myös Boreniuksella, ja hänen nuottimuistiinpanoistaankin käy suoraan ilmi, että esimerkiksi säe *pressuo munniiksiesi* on laulettu *pes-su-o mun-ni-ik-sie-si* (sanoineen vain käsikirjoituksena olevasta melodiasta Lähteenkorva n:o 62, vrt. B 94:4 ja 10 sekä N 96:5). Lyhentyneet muodot on ylimääräisten tavunrajojen avulla saatu siis pidennettyä melodian tukemaan runomittaan sopiviksi.

Merkitsemättä jääneiden hiatusten olemassaolo jää *hopi_ça*, *morsi_çan* -tyyppisiä selvimpiä tapauksia lukuunottamatta kuitenkin aina jossain määrin tulkinnanvaraiseksi. Aineistossa voi siis olla vajaita säkeitä enemmänkin. Säkeiden vajaamittaisuus voi aiheutua yksinkertaisesti siitä, että ne eivät sittenkään ole kuuluneet runojen laulettuihin versioihin, vaikka käsikirjoitus ei tällaiseen viittaakaan. Toisaalta vajaiksikin jäävät säkeet on periaatteessa voitu esittää laulaen jättämällä yksinkertaisesti melodian viimeinen sävel laulamatta. Saatavilla olevan nuotintetun aineiston (ks. etenkin Launis 1910) valossa tämä on Inkerissä ollut varsin tavallista (mt. I–VII; Harvilahti 1992: 20–21), joskaan juuri Boreniuksen Parasken laulusta tekemät nuotinnokset eivät tällaiseen viittaakaan. Kaikista näistä syistä ei aineistoon sisältyvien vajaiden säkeiden todellista lukumäärää ole mahdollista ilmoittaa.

Koska hiatukset ovat tulkinnanvaraisia, en ole jatkossa säkeiden metristä korrektiutta arvioidessani sisällyttänyt laskelmiini hiatussellisiksi rekonstruoituja säkeitä lukuunottamatta uskottavimpia *hopi_ça*, *morsi_çan* -tyyppisiä tapauksia, joita on hiatussellisiksi oletetuista tapauksista myös eniten. Pois on jätetty tietenkin myös suoraan vajaiksi katsotut sekä ylipitkät säkeet, joiden sisällyttäminen aineistoon vääristäisi laajuussäännöistä saa-

▷

tavaa kuvaa. Näiden (satunnaisesti samoihin säkeisiin kohdistuvien) rajausten jälkeen korpukseen jää 1201 Boreniuksen ja 1176 Neoviuksen merkitsemää säettä, kummaltakin nyt siis suunnilleen yhtä paljon, koska tulkinnanvaraisia (hiatuksettomia) säkeitä on karstiutunut Boreniukselta Neoviusta enemmän.

METRISTEN LAAJUUSÄÄNTÖJEN HÖLLENEMINEN

Parasken metriikan mielenkiintoisin piirre on laajuussääntöjen hölleeneminen. Tietyin ehdoin Paraskella tavataan runojalan nousussa lyhyitä tavuja ja laskussa pitkiä. Lyhyt tavu nousussa tavataan ensitavua etäämpänä Boreniuksella kaikkiaan 2,5 %:ssa säkeistä (30/1201), Neoviuksella vastaavasti 2,1 %:ssa säkeistä (25/1176). Valtaosa poikkeuksista esiintyy jo toisessa runojalassa: Boreniuksella tällaisia säkeitä on 25, Neoviuksella 23 (joista kummallakin on yhdessä säkeessä tosin myös lyhytalkuinen 4. runojalka). Seuraavat esimerkit olen valikoinut niin, että niistä käyvät ilmi kaikki ne ensitavultaan lyhyet lekseemit, joita tavataan ensimmäistä runojalkaa kauempana.

B 4:69 älä / **sure** / miun sis/soini
 B 8:#34 pane / **siko/pahna/haine**
 B 8:#37 panen / **kana/parve/heene**
 B 32:#36 sekä / **reho** / reuni/maista
 B 00:60 yhem / **pojam** / poltti/niekse
 B 100:5 heän käi / **kesoim** / paime/ness oi ~ ui
 B 153:30 kirkost / **tytöt** / on tul/liite
 B 153:#61 se ol / **oron** / ohjak/siss oi ~ u
 B 153:167 koiran / **kosiss** / käymi/sestä
 B 196:25 tuli / **varas** / varvi/kosta
 B 207:4 läksi / **veno** / vestän/teäne (myös 22, 36)
 B 219:54 olit / **paha** / palvel/joile

N 13:32+ mihin / **panen** / hanho/seini
 N 13:38 panin / **hevos-/talli/heini**
 N 13:43 panin / **kukon** / kuule/maane
 N 48:91+ uuvan / **vävyn** / tuomi/siini
 N 96:13 kaato / **pesän** / kallal/leese
 N 150:16 tulliit / **hovin** / hoikat / herrat
 N 197:1 mänin / **merell** / kylpö/määne
 N 208:27 juurtain / **mato** / ei ma'/antu
 N 208:45 mie vaan / **lamon** / lastul/laini

Olennaista on huomata, että kaikki tapaukset eivät ole tällaisten lekseemien oman tai niitä edeltävien muotojen äännekehityksen lyhentämiä. Osaa säkeistä (etenkin improvisatorisen Hanhi kadonnut -runon osalta)⁸ voi kuitenkin epäillä nuorehkoiksi. Sen sijaan kolmannessa ja neljännessä runojalassa, missä tavataan lyhyttä tavua nousussa enää vain muutamassa säkeessä, poikkeavat muodot ovat etupäässä (kahta viimeistä lukuun ottamatta) juuri äännekehityksen lyhentämiä.

⁸Tästä runosta ks. Harvilahti 1992: 190 loppuviite 94.

B 46:50 otan / tuonki / **tehäk/seini**
 B 46:59 otti / tuonki / **tehäk/sie'se**
 B 207:5+ laiva / lastun / **otan/toane**

N 5:53 läss ei / henken / **lähä/jessä**

B 133:30 sousiit / Suomen / linna / **ale** (myös 207:70: linnan)

N 60:47 niin nou/si sa/keaa / **savuu**

N 150:15 tulliit / **pipit** / tulliit / **papit** (myös B 146:11)

Runojalan nousussa esiintyviä lyhyitä tavuja paljon tavallisempia ovat Paraskella laskussa esiintyvät pitkät tavut. Boreniuksella tällaisia muotoja on 9,2 % (111/1201), Neo-viuksella peräti 10,6 % (125/1176). Tällaiset muodot ovat kuitenkin lähes järjestään tiettyjen äänne muutosten — geminaation ja sijaispidennyksen — aiheuttamia. Tällaisia muotoja olisi runsaasti Sadeniemenkin (1951: 49–53) inkeriläisaineistossa,⁹ mutta hän on laskelmissaan jättänyt geminoitumat huomiotta. Tämä selittääkin näiden yllätyksellisen frekventtiyden Parasken aineistossa nousussa tavattaviin ensitavultaan lyhyisiin muotoihin verrattuna. Sadeniemen (1951: erit. 48) mukaan Arhippa Perttusella nousussa olevat lyhyet tavut ovat kaksi kertaa laskussa olevia pitkiä tavuja yleisempiä (virolaisen epiikan vastaavista suhteista ks. Kõrv 1928: 7–12, kokoavasti Leino 1986: 136). Geminaation ja sijaispidennyksen edellytykset selittävät puolestaan sen, miksi pitkiä muotoja tavataan huomattavasti enemmän kolmannessa kuin toisessa runojalassa: vaikka mitta yleensä kiristyy loppua kohti, geminaatiolle ja sijaispidennykselle otollisia pitkävokaalisiksi kehittyneitä tapauksia tavataan ennemminkin säkeen lopussa kuin sen keskellä.

Suurin osa laskussa olevista pitkistä tavuista on geminaation aiheuttamia. Jos geminaatiota seuranneet viisi *jj > ij* -tapausta (esim. *suvet suurehe kuijoane*, B 00:101) laskeaan mukaan, Boreniuksella on geminoitumia kaikista pidentyneistä muodoista lähes 91,9 % (102/111). Esimerkiksi:

B 4:#1 läks om / marjaa / miun **em/moini**
 B 8:#10 tuolt miun / vello/in **tu/loove**
 B 24:1 syötte/lin **sik/koa** on / kauvan
 B 32:13 otin / oinon / toin **kot/tiini**
 B 46:3 läks on / konnus/ta **kos/si'i**
 B 00:8 yhe / vei **ven/neäe** / moale
 B 69:24 heäm pyys / kullais/ta **kuv/vaa**
 B 83:84 pila/sit hy/vät **jyv/väini**
 B 94:4 pessu/o **mun/niik/seese**
 B 100:#12 heän käi / sitt **mak/kailem/moane**
 B 133:#14 kyssyi / linnast / hyö **lih/hoane**
 B 153:#6 tytöt / kirkku/o **män/niite**
 B 165:1 peäsky/ne **sot/toa** o / läksi
 B 176:#24 rauta / kirnu/in **kit/taane**

⁹ Kannakselta tallennettuihin vanhoihin runoihin geminaatio on useimmiten merkitty (Nahkola 1987: 78). Tavatonta tämä ei ole muillakaan murrealueilla. Mielikäinen (1985: 66) on — tutkimiensä eteläsavolaisten runojen pohjalta — tosin väittänyt, että »puhtaassa kalevalamitassa ei ole tavuluvun ja painosuhteiden vuoksi ollut edellytyksiäkään yleisgeminaatiolle», vaikka hän joutuukin heti toteamaan geminoituneita muotoja sisältävän hiukan hänen omaankin aineistoonsa.

B 184:#13	män miun / velloi / voa Vir/ruone
B 196:13	iso / aitas/sa as/suupi
B 207:3	kolman/nen ko/ko ter/reäne
B 219:59	kävvy / on ki/vi kat/tuuni

Neoviuksella (jonka merkinnästä *ij:n* ja *jj:n* ero ei kuvastu) geminoituneita muotoja on peräti 93,6 % (117/125). Esimerkiksi:

N 5:59	jos lie / kuolt kov/vii vil/luunu
N 13:51	tyttö-/paimen / miu sis/soini
N 34:18	vein sar/vet se/pän paj/jaane
N 48:28	käy niek/lan nen/nii / myöten
N 60:12	kolman/nen kot/tiin / heitti
N 70:47	pyyvä / kullais/ta kuuv/vaane
N 84:65+	toi on / tuorei/ta ruk/keita
N 96:24	hara/voi me/ret kok/koone
N 104:48	heä vei / naisi/in tup/paane
N 134:34	tule / siivol/la sis/sääne
N 150:17	katso/maan tä/tä kan/naista
N 157:103	vet on / verkka/set tan/niise
N 171:21	heä lait/to sa/nan kot/tiini
N 178:13+	viiään / pisto/lin pit/toone
N 185:27	suilah/ti su/ka mer/reene
N 197:28	iso / eisin/kin kys/syypi
N 208:44	muut ve/not sat/toi / saivat
N 221:29	suru-/sielu/in sek/kaane

Huomionarvoista on, että geminoituminen on voinut pidentää myös joitain sellaisia muotoja, joiden ensitavu on alun perin ollut lyhyt.¹⁰

B 4:#20	noijat / sannoit / kuole/vaksi
B 24:21	laha / tulluot / järvet / jeähä
B 00:62	kui nou/si sa/kia / sauvu
B 207:37	laiva / lastun / ottan/toane
N 5:20	noijat / sannoit / kuole/vakse
N 34:16	oinon / kylläl/lä pi/telin
N 48:33	otan / tuonki / tehhäk/seeini
N 48:46	otan / tuonki / tehhäk/seeni
N 98:13	jos miun / emmo/in e/läisi
N 157:108	maata / vettiit / Mannun / nännät

Muun kuin geminaation aiheuttamia on laskussa tavattavista pitkistä tavuista vain murto-osa. Sijaispidennyksiksi luokiteltavia tapauksia on kummallakin kerääjällä vain puolen kymmentä (Boreniuksella 5/111 eli 4,5 %, Neoviuksella 5/125 eli 4,0 %).

B 8:#16	Ruotsi / rukka/set keä/essä
B 00:4	soatto / joutse/net juo/ele
B 00:53	vapa / vaski/nen keä/essä

¹⁰ Aivan kaikki tällaiset pidentymät eivät ole yleisgeminaation aiheuttamia. Boreniuksen (207:37) *ottantoane*-asuseksi geminoitunut muoto voi olla *ottaa*-asuisten muotojen analogiaa, mutta koska Neoviuksen (34:16) *kyllällä*-muodolle ei voi tarjota edes vastaavaa analogista selitystä, palaan kumpaankin muotoon vielä tämän luvun lopussa.

B 00:107+	rauta / roaen/ta keä/essä
B 83:#81	pist heä / jauhoi / on keä/jiese
N 34:84	sus sär/ki pää/ääse / suuren
N 60:67	vapa / vaski/nen keä/essä
N 70:1	saaren / maat sa/roin joaa/ettu
N 84:75	pisti / jauhoi / heää keää/eese
N 150:16+	tulliit / Pietä/rit piee/oissa

Aineistossa tavataan viimein myös sellaisia pidentymiä, joita ei voi tulkita minkään äänne muutoksen aiheuttamiksi. Tällaisia tapauksia on kuitenkin vain muutama (Boreniuksella 4/111 eli 3,6%, Neoviuksella 3/125 eli 2,4%). Näistäkin parin säkeen lukutapa on epävarma.

B 00:66	hiili / o kouk/kunen / käess oi
N 157:42	mikä / käs o/li kin/tahass

Mielenkiintoista kuitenkin on, että sekä Boreniukselta että Neoviukselta on merkitty runojalan laskusta aivan samat *sukka*-sanana muodot.

B 153:132	tuo miun / sulkku/set suk/kaini
B 153:136	vet on / sulkku/set suk/koase
B 153:#139	peälle / sulkku/siin suk/kiine
N 157:99	heä vet / sulkku/set suk/kaase
N 157:102	päälle / sulkku/siin suk/kiini

Vaikka kyse onkin jo perusmuodossaan geminaatallisesta ja siten laskuun soveltumattomasta sanasta, ei ole ehkä sattumaa, että muodot ovat homonyymejä geminoituneiden *suka*-sanana muotojen kanssa. Jos runomitta ajatellaan Kiparskyn (1972: 186) tavoin soveliaita muotoja tuottavaksi suodattimeksi, voisi ajatella, että Parasken metriikassa laskussa äänne muutosten pidentäminä mahdollisten pitkien tavujen joukkoon on vahingossa päässyt näihin nähden homonyyminen muoto ikään kuin enteenä laajuussääntöjen (tapahtumatta jääneestä) tuntuvammasta rappeutumisesta. Parasken epiikassa laajuussääntöjen poikkeamat ovat kuitenkin muutoin jääneet — joitain osin ehkä myöhäsyntyisempien säkeiden lähinnä toisessa runojalassa tavattavia lyhyttävuisia poikkeuksia lukuunottamatta — selvästi vain morfofonologisesti motivoituiksi, kielessä tapahtuneita äänne muutoksia heijastaviksi tapauksiksi. Tällaisia voisi luontevasti kuvata esim. Kiparskyn (1968: 140–147) käyttämällä morfofoneemisilla säännöillä. Kuten jo Sadeniemi (1951: 49–52) on todennut oman aineistonsa pohjalta, runonlaulajien »kielitajussa» runojalan laskussa olevat äänne muutosten synnyttämät pitkät muodot eivät ole rinnastuneet alkuperäisiin pitkiin muotoihin. Sadeniemi (mt. 49 ja 51) on jäänyt pohtimaan, olisiko tämän syynä geminoituneiden muotojen osalta näiden mahdollinen lyhyttävuisuus, mikä kieltämättä ainakin jossain kehityksen vaiheessa on voinut tähän vaikuttaa. On kuitenkin syytä muistaa, että subfoneemisina allofonisina prosesseina geminaatio ja sijaispidennys eivät ole kielenpuhujien itsensä havaittavissa eikä fonemaattistuneenkaan geminaation havaitseminen ole helppoa (geminaation tiedostamisesta ks. Nahkola 1987: 165–169). Tämä riittääkin selittämään, miksi runojalan laskussa ovat käytännössä ainoastaan geminaation ja sijaispidennys pidentämät muodot tulleet Paraskella mahdollisiksi, eivät muut. Tätä

▷

ajatusta vastaan voisivat tosin viitata jotkin sellaiset Paraskella tavattavat pidentymät, joita ei voi katsoa ainakaan produktiivisten äänteellisten prosessien pidentämiksi (*oinon kylällä pitelin*, N 34:16; *laiva lastun ottantoane*, B 207:37; ks. edellistä alaviitettä), mutta nämäkään muodot eivät välttämättä kerro mitään ainakaan yleisgeminaation tiedostamisesta, sen sijaan kyllä ehkä sen tajuamisesta, että runojalan nousussa olisi hyvä olla pitkä pääpainollinen tavu. Tällaisenaankin näiden aivan satunnaisten tapausten todistusvoima on liian vähäinen, varsinkin satoihin yleisgeminaation pidentämiin ja silti laskussa tavattaviin muotoihin rinnastettuna.

Laajuussääntöjä rikkovia säkeitä on Boreniuksella kaikkiaan 11,7 % (141/1201) ja Neoviuksella lähes 12,8 % (150/1176). Kōrvin (1928: 7–12) tutkimissa (pohjois-)virolaisissa runoissa tällaisia säkeitä oli 12,3 %, siis suunnilleen saman verran, mutta aikaisempiin suomalaisiin tutkimuksiin verrattuna nämä luvut tuntuvat suurehkoilta: esimerkiksi Arhippa Perttusella virheellisiä säkeitä oli 2,7 %, inkeriläisessä epiikassa jopa vain 1,1 % (Sadeniemi 1951: 43–53). Täysin vertailukelpoisia nämä luvut eivät kuitenkaan ole. Erityisesti on huomattava, että jos Parasken luvuista karsitaan pois paitsi sijaispidennyksen, myös geminaation synnyttämät muodot, kuten Sadeniemi (mp.) on inkeriläisen epiikan metriikkaa analysoidessaan tehdyt, virheellisiksi katsottavia säkeitä jää jäljelle Boreniuksen aineistossa 2,8 % (34/1201) ja Neoviuksen aineistossa 2,4 % (28/1176), siis suunnilleen saman verran kuin Arhippa Perttusella. Tärkeimmäksi kvalitatiiviseksi tulokseksi jää, että Parasken metriikka kuvastaa edelleen kalevalamitan kehityksen vaihetta, jossa perinteiset laajuussäännöt ovat lähinnä vain morfofonologisesti horjuvina jääneet sittenkin syvemmin rapautumattomiksi.

LOPUKSI

Pelkkien lukujen valossa Parasken metriikka saattaa vaikuttaa mielenkiinnottoman säännölliseltä. Epiikan analyysi on kuitenkin nostanut esiin etenkin kaksi kiinnostavaa kysymystä.

Ensimmäinen koskee laajuussääntöjä rikkovien tapausten asemaa. Laskussa olevia (pääpainottomia) pitkiä tavuja on pidetty pahasti runomittaa rikkovina ja myös harvinaisempina kuin nousussa tavattavia lyhyitä tavuja. Parasken epiikassa tällaiset eivät kuitenkaan ole erityisen harvinaisia, mutta muodot ovat — runokielessä aina tavattavia satunnaisia mittapoikkeamia lukuunottamatta — tiettyjen ääntenmuutosten, sijaispidennyksen ja varsinkin geminaation synnyttämiä. Kyse ei ole myöskään mistään Parasken idiolektin erikoisuudesta, vaan koko alueen runokielelle ominaisesta piirteestä, joka heijastuu jossain määrin kaikista niistä murteista, joissa kyseisiä ääntenmuutoksia tavataan. Tällaiset muodot eivät ole olleet tuntemattomia aiemmillekaan tutkijoille. Kuusi (1949: 99) on kuitenkin sivuuttanut ne. Sadeniemi (1951: erit. 49–51) on tajunnut niiden ongelmallisuuden ja pohtinut tätä ansiokkaasti, mutta hänkään ei ole aivan tiennyt, miten niihin tulisi suhtautua. Sadeniemi on laskenut vain sijaispidennyksen tuottamat poikkeukset, muttei geminaation synnyttämiä, vaikka hänkin tuntuu pitävän geminoituneiden muotojen mahdollista lyhytalkuisuutta vain epävarmana selitysmahdollisuutena; sijaispidentymissä tällaistakaan foneettista pakotietä ei ole jäljellä.

Kysymystä geminaattojen pituudesta ja geminaation fonemaattisuudesta Parasken idiolektissa voidaan tuskin enää sitovasti ratkaista eikä se oikeastaan ole tarpeellistakaan.

Pidentyneet muodot ovat joka tapauksessa eri tasolla kuin alkuperäiset pitkät muodot, vaikka niiden konkreettisessa kestossa ei olisikaan eroa. Tämä heijastuu metrisesti siitä, että geminaation ja sijaispidennyksen pidentämät muodot sijoittuvat enimmäkseen vielä lyhyiden tavujen asemiin, minkä Sadeniemi (1951: 51) on tajunnutkin, vaikka hän ilman fonologista ja morfofonologista käsitteistöä ei olekaan voinut muotoilla ajatuksiaan pitemmälle. Se, että geminaatio on satunnaisesti pidentänyt myös runojalan nousussa olevia lyhyitä tavuja pitkiksi, ei ole mikään vastaesimerkki vaan ainoastaan tilastollisesti vääjäämätöntä, kun alun perin lyhyitä tavuja tavataan kalevalamitassa joka tapauksessa jonkin verran myös runojalan nousussa.

Kiparsky (1968) on pohtinut kalevalamitan kuvausta juuri Sadeniemen (1951) tutkimukseen sisältyvien inkeriläisesimerkkien pohjalta. Kiparskyn mukaan muun muassa edellä kuvatun kaltainen asetelma osoittaa, että pelkkä äänteellisen pintarakenteen kuvaus ei ole metriikan tarpeisiin riittävää, vaan kuvauksessa on otettava huomioon myös morfofologia. Leino (1986: 137–140) on kuitenkin tuonut esiin tuntuvia heikkouksia Kiparskyn kuvauksesta: aikansa hengen mukaisesti Kiparsky hylkää kaikki diakroniset selitysmallit ja joutuu samalla pitämään kansanrunojakin vasta laulajiensa tai vähintäänkin heidän suhteellisen samankaltaista murretta käyttäneiden edeltäjiensä luomina. Tämä ei kuitenkaan nähdäkseni muuta sitä, että puhtaasti synkronisella tasolla liikuttaessa Kiparskyn perusajatusta on kansanrunoaineiston pohjalta vaikea varsinaisesti falsifioidakaan. Esimerkiksi Parasken epiikan metriikkaa kuvattaessa emme pääsisi muuten mihinkään siitä, että äänteellisesti pitkät tavut käyttäytyvät osin pitkien, osien lyhyiden tavujen tavoin. Diakronian ja synkronian välinen ristiriita on kuitenkin vain näennäinen, koska morfofonematiikka vääjäämättä heijastaa juuri kielen historiaa.¹¹

Toinen tärkeä kysymys koskee runojen esityskäytännön ja metriikan tutkimuksen tradition suhdetta. Artikkelistani on käynyt ilmi, ettei esimerkiksi ylipitkän runojalan sijainnista voida esittää kuin todennäköisyyspäätelmiä pelkän tekstin pohjalta, vaikka olenkin aiemmista tutkijoista poiketen analysoinut todellisia lauletuista esityksistä kirjoitettuja versioita enkä itse normalisoimiani säkeitä. Omakin analyysini on pohjautunut kuitenkin lähes pelkästään tekstiin, koska Paraskelta tallennetuista sävelmistä on vain hajanaisia tietoja, joista osasta puuttuu taas juuri teksti. Kalevalamittaisen epiikan metriikkaa olisi selvästikin tutkittava myös äänitteille tallennettujen esitysten pohjalta, koska vain näin pelkän tekstin — niinkin tarkan kuin Boreniuksen ja Neoviuksen merkitsemän tekstin — pohjalta avoimiksi jääviin kysymyksiin saataisiin vastauksia.

LÄHTEET

- AAVIK, JOHANNES 1919: *Valik rahvalaule*. Keelelise uuenduse kirjastik 24. Tartu: Istandik.
- ANDERSON, WALTER 1935: *Studien zur Wortsilbenstatistik der Älteren estnischen Volkslieder*. Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis B XXXIV:1. Tartu: Tartu ülikool.
- HARVILAHTI, LAURI 1992: *Kertovan runon keinot: inkeriläisen runoepiikan tuottamisesta*.

¹¹ Kiparskyn (1968, 1972) teorioiden ja niiden kritiikin (Leino 1986: 137–140) tarkempi evaluointi vaatisi oman artikkelinsa. Mallia olisi kieltämättä tuntuvasti kehitettävä sekä kielellisen että folkloristisen evidenssin pohjalta.

- SKST 522. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KIPARSKY, PAUL 1968: Metrics and morphophonemics in the Kalevala. – *Studies presented to professor Roman Jakobson by his students* s. 137–148. Cambridge, Mass.: Slavica Publishers.
- 1972: Metrics and morphophonemics in the Rigveda. – Michael K. Brame (toim.), *Contributions to generative phonology* s. 171–200. Austin: University of Texas Press.
- KUUSI, MATTI 1949: *Sampo-eepos: typologinen analyysi*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran toimituksia XCVI. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- KÖRV, A. V. 1928: *Värsimõõt Veske »Eesti rahvalauludes»*. Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis B XIII:3. Tartu: Tartu ülikool.
- LAUNIS, ARMAS 1910: *Inkerin runosävelmät*. Suomen kansan sävelmiä, IV jakso: Runosävelmiä I. SKST 68:1. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINO, PENTTI 1986: *Language and metre: metrics and the metrical system of Finnish*. Translated by Andrew Chesterman. Studia Fennica 31. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LESKINEN, HEIKKI – SÄRKKÄ, TAUNO 1985: Arhippa ja Miihkali Perttusen sampojakso. – Heikki Leskinen & Aila Mielikäinen (toim.), *Ongelmoita oppimia: näkökulmia Kalevalaan ja kansanrunouteen* s. 39–61. Jyväskylä Studies in the Arts 23. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- MIELIKÄINEN, AILA 1985: Murteen osuus eteläsavolaisissa kansanrunoissa. – Heikki Leskinen & Aila Mielikäinen (toim.), *Ongelmoita oppimia: näkökulmia Kalevalaan ja kansanrunouteen* s. 63–84. Jyväskylä Studies in the Arts 23. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto
- NAHKOLA, KARI 1987: *Yleisgminaatio: äänne­muutoksen synty ja vaiheet kielisysteemissä erityisesti Tampereen seudun hämäläismurteiden kannalta*. SKST 457. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SADENIEMI, MATTI 1951: Die Metrik des Kalevala-verses. FF Communications n:o 139. Helsinki: Suomalainen Tiedekatemia/Academia Scientiarum Fennica.
- SALMINEN, VÄINÖ 1944: Osviittoja Suomen kansan vanhojen runojen käyttäjille. – *Virittäjä* s. 428–441. Helsinki: Kotikielen Seura.
- SKST = Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia.

JULKAISTUT AINEISTOLÄHTEET

- NEOVIUS, AD. 1893: *Parasken runot*. 1. vihko. Porvoo: Werner Söderström.
- SKVR V: 3 = *Suomen Kansan Vanhat Runot V, Itä- ja Pohjois-Inkerin runot 3: Parasken runot ja loitsut, toisinnot 1–1343*. SKST 141: 3. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1931.

JULKAISEMATTOMAT AINEISTOLÄHTEET (SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KANSANRUNOUSARKISTON KÄSIKIRJOITUKSINA)

- BORENIUS, A. A. II 9–10, 12–14 (myös mikrofilminä).
- Lähteenkorva = A. A. Borenius-Lähteenkorvan kansansävelmäkokoelma.
- NEOVIUS, AD. 1–300, 301–600, 901–1200 sekä II: 2.

THE METRICS OF LARIN PARASKE'S EPIC FOLK POETRY
IN THE KALEVALA METRE

Epic folk poetry in the Kalevala metre was originally rendered by singing. However, the researchers collecting the folk poems would usually simply write down the words, often after asking informants merely to read out their poems. When written down, the often archaic language of folk poems would appear closer to the dialect of the person reciting the poetry. However, Borenus and Neovius, who collected a huge amount of folk poetry from Larin Paraske, the most famous rune singer in Ingria, wrote down separately the sung and recited versions of Paraske's folk poems.

The writer reports the results of a study based on the actual sung versions of folk poems, in contrast to previous studies where scholars have had to normalise the often shortened forms before they have been able to study metrical questions. The corpus for the study consisted of 20 poems written down by Borenus and Neovius. After removing lines considered unreliable, the corpus consisted of 1373 lines collected by Borenus and 1289 lines by Neovius.

The proportion of lines which are over-long, i.e. containing more than the eight syllables usual in Kalevala-metric folk poetry, is 2.8% for the lines collected by Borenus and 3.3% for those by Neovius. Over-long lines normally occur if the first foot is over-long, but especially in the rare instances where the line has as many as 10 syllables the later feet may also contain more than the normal two syllables. However, on the basis of the text only it is difficult to decide the exact position of the over-long foot.

There are also lines which seem to be too short to fit the requirements of the metre, although Borenus and Neovius tried to mark the not infrequent extra hiatuses which appeared when the shortened, spoken lines were sung. In order to guarantee the metrical reliability of the data, the lines lacking the special hiatus marks used by these collectors were (except for some of the most obvious instances) omitted from the analysis of rising and falling syllables, which was thus based on 1201 lines by Borenus and 1176 lines by Neovius.

In the Kalevala metre a word-initial syllable should be long if it is to occupy a rise; by contrast, a short word-initial syllable is placed on a fall. In the Paraske corpus used in the study a short stressed syllable occurs on a rise in 2.5% of Borenus' lines and in 2.1% of Neovius' lines. Most of these cases occur no further than on the second rise, but it should be noted that not all of them involve shortening by various sound changes (which is, however, typical of the short syllables occurring later on in the line).

In Paraske's epics there are also long stressed syllables on a fall. In contrast to the normal situation in Karelian epic poems, deviations of this kind are, surprisingly, much more common than those described above: 9.2% of Borenus' lines and as much as 10.6% of Neovius' lines contain a long stressed syllable on a fall, more often on the third than on the second

▷

fall. These cases are, however, mainly caused by certain sound changes, especially by primary gemination (8.5%; 9.95%), and — far less frequently — by compensatory lengthening (0.4%); other exceptions are even rarer (0.3%). This explains why the long stressed syllables are more frequent on the third fall: longer forms, which are also more prone to gemination, are usually met towards the end of lines. The unexpected frequency of this kind of deviation is partly explained by the fact that previous scholars usually took no notice of such exceptions, especially in their calculations. To an extent this can be considered a realistic approach, because although gemination has occasionally lengthened some otherwise short forms met on a rise, it is apparent that Paraske did not consider the lengthened forms equivalent to originally long syllables. This is because morphophonological processes like gemination and compensatory lengthening are normally not perceivable to native speakers.

Kirjoittajan osoite (address):
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus
Sörnäisten rantatie 25
00500 Helsinki
Sähköposti: *petri.lauerma@kotus.fi*